

DON HUAN NA PSU

Moju pažnju je najzad privukla istina da je neprestano zavlačio svoje jadne nervozne ruke u unutrašnjost džepova od pantalona koje je u poslednje vreme posebno zavoleo. I ako bi se dogodilo da mu ruke nisu bile u džepovima, udovi su stalno nastojali da sastave dlanove, bilo da su bili šetalački spojeni na ledima bilo preživarski na trbuhi, retki su bili trenuci njihove razdvojenosti. Poznajem kvalitet očeve kulture i, istini za volju, moram da naglasim da nije ne znam kako centri džepove od pantalona, ubeden sam da je u svoje vreme čak osudjivao njihovu prekomernu upotrebu za odmor i grijanje ruku, smatrao je to nevaspitanim i nepristojnim, koliko me je samo zbog toga gradio dok sam bio dete. Džepove od pantalona, dakle, nije zavoleo on sam, nego njegove ruke. Čim sam primetio privrženost njegovih ruku sigurnom priběžtu meke i tople postave džepova od pantalona, posvetio sam toj pojavi odgovarajuću pažnju i stao je temeljno ispitivati.

Došao sam do zaključka da se ruke automatski zadržavaju u džepovima i uglavnom protiv njegove volje, da njihovo kretanje nikako ne može na zadovoljavajući način da uskladi sa htemjem svoje svesti, a kamoli da ih strogi i čvrsto kontroliše, kako dolikuje pameti pristojnog čoveka. Jasno je da ga isprva nikako nisam želeo da uznemiravam i izbacujem iz kolosekske pitanjima i savetima, koji i ovako i onako ne bi bili od velike pomoći, nisam želeo da dramatizujem položaj u kojem se po volji svojih lepo negovanih ruku našao, ukratko, smatrao sam da je bolje prvo detaljno proučiti stvar i tek zatim, naoružan svim potrebnim podacima, upustiti se u otvoreni sukob s rukama.

Rezultati do kojih sam došao tokom posmatranja od nekoliko dana prilično su me iznenadili, čak uzbudili.

Njegove ruke su oštrim vrhovima svojih dugih nokata kidale postavu džepova od pantalona, lagano je, ali istrajnje cepale, uklanjale kroz žljebove nogavica i zatim se, tim krišom napravljenim putem, sa još većom revnošću predavala jedna drugoj, to se precizno video po burnom talasanju štoga koji ih je zaklanjao. Dugo su se stiskale i, čovek bi rekao, zahvalno, štavise, to nije bilo obično rukovanje dve raznorodne prijateljske ruke različitim vlasnika koje su posle dugog vremena ponovo čvrsto stegnute i toplinom, vlažnošću i dodirom izražavaju nešto svakidašnje, razumljivo i najposle normalno, ne, u tom predavanju, nežnom i opreznom, požudnom i preprednom istovremeno, bilo je nečeg ne sasvim prirodnog, nečeg opasno dvoličnog, nečeg što je prevazilazio golu fizičnost, pa i čulnost i u velikoj meri se već graničilo sa sporazumevanjem ili dogovorom.

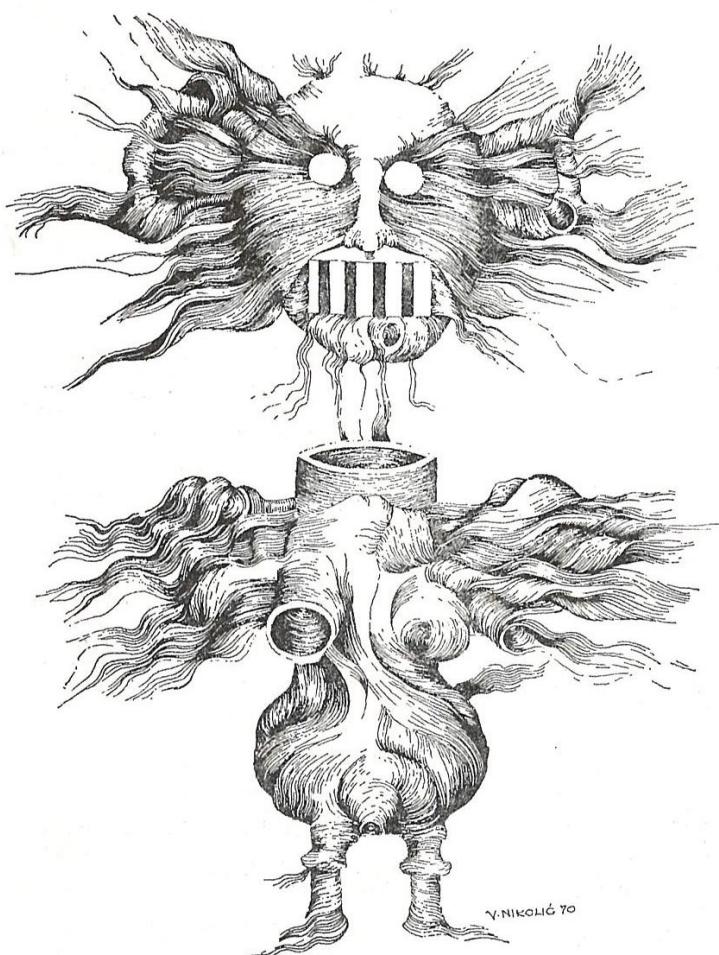
Otač je očigledno i sam opazio šta se događa, u zbumjenosti se neodređeno osmehivao, bilo mu je neprijatno, video se da se trudi da ukroti udove, da ih omete u toj sramnoj samovolji, ali prava sredstva, naravno, nije imao na raspolaganju, svaki napor volje da ih razdvoji bio je uzaludan, na silu, takođe nije mogao računati, bio je to isključivi domen automatskih udova.

Rezultati ovog jednokratnog posmatranja bili su sve šareniji: ne samo da se ruke ni po cenu nisu dale ometati pri svojoj tajnoj raboti, ne samo da ih nikakvo opominjanje volje nije moglo rastaviti, nikakav pokušaj razuma zaustaviti njihovu delatnost, nego su sve više odavale izgled samostalnosti i odsečenosti od preostalog tela, ali ne samo izgled, nego su čak isjavale izvesno konačno osećanje sigurnosti, jedan ponos odbaćenosti, pretnju samoniklosti, izvesnu izazovnost buntovništva.

Tragikomično je sad izgledao jadni otac koji nikako nije mogao da se pomiri s tim da mu ruke druguju protiv njegove volje, da mu se razmeću po celom telu, izazivački ga lupkaju po glavi, to su najradije činile, nevaljalice, vukle ga za uši, što je bilo više nego očigledno šegačenje s nemoćnim čovekom, jer su upravo to hteli, da pokazuju svoju superiornost, pokazivale su mu šipak ispod nosa, ali ne samo njemu, i meni su mnogo šta napravile, stranim ljudima takođe, ni pred čim se nisu zaustavljale, baš nijednog sredstva se nisu stidele, na stotine domišljatih načina su ga sramotile u javnosti.

Desilo se da su, bestidnice, usred belog dana, na pijaci, izvukle iz gaće spolovilo i držale ga na vazduhu, tako da su ga svi mogli videti. Ja sam kupovao neko cveće ili tako nešto i malo zaostao, kad zaujem strašno kikotanje seljanke i ogorčeno zgražanje domaćica. Okrenem se i vidim da nekoliko žena, kao preplašena jata kokošaka, beži u svim pravcima, a druge se radoznaši guraju oko mog oca koji drži onu stvar u rukama i crven od stida upire oči u zemlju, kao da nešto traži. Već sam htio da jurnem u krug i sprečim najgore, već sam htio da viknem „Ta šta radiš, oče“, ali sam se zgrozio kad sam pomislio da će time javno priznati da sam s njim u srodstvu i da će zatim reći „Kakav otac—takav sin, ne pada iver daleko od klade“.

Medutim, žene su se oporavile od prvog iznenadenja i počele zavljati. Salatašice iz Trnovog, Dalmatinke paradažčike i Slavonke koje prodaju jaja, svaka na svom jeziku, kritikovala su boju, dužinu i ukrućenost očeve stvari. Ogromno more ljudi se sakupilo, čitava pijaca se smejava, i ja sam se zajapurio od kikotanja. Kada je vesela graja bila na vrhuncu, desilo se nešto što je otreznilo ljudi, pa su se lagano utisnuli i najposle je bila tišina kao u grobu. Očeve ruke su, naime, vrlo hitro počele s tom stvaru da čine nešto što se u krajnjoj nuždi radi u internatima, vojničkim klozetima i zatvorima. Stajao je u krugu i čitavo njegovo držanje bilo je tako potišteno, tako ubijeno, tako neljudske patničko, da se u masi pokrenulo saosećanje. Samo njegove ruke su neukrotivo pucale od zdravila i dalje trljale svoje, kao da žele reći: životinje smo, šta hoćete. Gledao sam

ga kako stoji u krugu, za trenutak sam osetio njegovu usamljenost u našoj tišini. Učinilo mi se kao da na čitavoj pijaci nema žive duše osim njega. Mi, koji smo s otvorenim ustima zijali u nejegovu pognutu figuru, na prstima i s istegnutim vratovima se tiskali jedno uz drugo, grčevito stježući uza se torbe sa zelenišem, odjednom smo se osetili kao prazna, besposlena gomila koja prodaje zjala.

Kada se ona stvar završila, a otac i dalje nepomično stajao u mjestu, iz njegove blizine se odlepilo nekoliko žena, uhvatilo ga za ramena i kroz gužvu radozonalaca odvelo odatle. Sada je masa ponovo oživila, trgli smo se iz ukočene omadijanosti i javili su se uzdasi sažaljenja. Opšte mišljenje je bilo da je čovek bolestan, da je jadnik i da bi ga njegovi morali držati kod kuće.

XXXV (dva odlomka)

Kada sam sad pogledao oca sa strane, njegov trup mi se upresekao ukazivao kao neuspelo izmešana raznoboja presovana kobasica suvog i mokrog, tvrdog i mekog, rapavog i sluzavog, odumrlog i još živog materijala, ali koji je ipak pulsirao kao organizovana celina i još uvek odavao izgled organizma koji živi. Možda je istina da se telo priviklo na nove životne odnose, jer je bilo više nego očigledno da ta gomila tkiva, mišića i kostiju još uvek više-manje nesmetano obavlja neke svoje funkcije, da usisava vazduh, vlagu i druge materije, da te stvari asimiluje i tako se, a možda i na druge načine, održava.

To tvrdoglavu održavanje, ta mogućnost prilagodavanja, ta blistava preorientacija na nove životne izvore, sve to bilo je tako uverljivo da smo svi koji smo imali priliku da posmatramo ovo jedinstveno zbijanje bili do kraja fascinirani žilavošću očevog tela. Prestrukturnisanje i reorganizacija tela, koja je u prvom razdoblju imala neobično buran tok i naizgled bila slična oticanju životnih sokova iz organizma, raspadanju i propasti tela u celini, sada se pokazala kao aktiviranje najvitalnijih sila tela, kao crpljenje iz jezgra i suštine nagona samoodržanja, koji je još jednom dokazao svoju moć...

Naravno, reforma telesnih funkcija i funkcija pojedinih organa i načina održanja nije mogla da ostane bez posledica po spoljni izgled, oblik i gradjevinu očevog tela. Nastale su nove formacije, novi oblici, novi spojevi tkiva, mišića i kostiju koji su potpuno izmenili

spoljnju sliku očevog tela. Ono što je ranije bilo napolju, sada je unutra i obrnuto, mnogo šta je nestalo, mnogo šta je promenilo oblik, boju, ustrojstvo i svrhu, mnogo šta se nanovo oblikovalo, ukratko, očeve telo nije ličilo na ljudsko telo, bilo je to nešto sasvim drugo, nešto deseto, nešto dosad nevideno, nešto ničemu slično, nešto za šta bi bilo potrebno izmisliti novu reč, novo ime.

Zaista, odsad ču ovu čudnu gomilu materije, samo još zbog nedostatka drugog izraza, zvati ocem.

XXVI (dva odlomka)

Imao sam osećanje da se otac pretvorio u nekakvu sobnu životinju. S njim je odsad bilo još manje brige nego s ribom u akvariju-mu. Čučao je na tepihu ili pak dremao ispod kreveta. Masa tela se pri prilagodavanju na novi način života silno smanjila. Telo je sada težilo najviše 15 ili 20 kilograma i ništa više. Sve zajedno je merilo dobar metar u visinu i približno toliko u širinu. No ovu masu nikako ne smemo zamisljati kao nešto jedinstveno, čvrsto zidano, kockasto, od jednog komada. Mada je istina da u ovoj biljci nije bilo izraslinje što slobodno, rastu, vise ili štrče, koje bi se ovaklo ili onako pomajale, težile ili terale iz celine, ipak stoji da ova tvorevina nije bila puna, uglasta gradevina, nego porozan, rupičast spoj jajastih, stubičastih, gomoljastih i rebrastih skupina koje su se uvek i svuda tako doticale da nisu dopuštale špicive ili krajeve koji se slobodno završavaju. Novi oblik očevog tela me je najviše još podsećao na niski, bujno rastući žbun koji zbog nedostatka prostora raste u sebe, raste skromno i neprimetno, cveta u sebe, zarasta i diše kroz velike škrge svojih meduprostora, koji su tako zračni i prozirni da čovek bez teškoće može kroz njih da vidi, vidi kroz svog oči, vidi šta se događa na tlu ili na drugoj strani te apstraktne plastike, u kojoj se bez prestanka odvijalo na stotine mikropresosa. Oca bih sad mirno mogao da zamenim sa velikim okruglim polipom s kracima između kojih buja mnoštvo kriličastih, kvrgastih i štapičastih mostića, koji se čudno pomiču, kipte i naduvavaju, u kojima se stalno nešto pretače, vrvi i klokoče, šisti, mljacka, cvrči i mljeska. Na promajti je otac sad šumeo i odjekivao kao razbijena šupljja školjka s bezbrojnim vijugama, dahtao je i lepršao se kao rublje na vetr, rasipao se s kraja na kraj kao morska plima i oseka i dubeo u sebe kao jedro na vetr...

Kako su se pojedini organi preoblikovali, kakva je bila njihova uloga u novom sistemu telesnog ustrojstva, šta se dogodilo s krvlju, plućima, srcem, mozgom, živcima, organima za varenje i čulima, vanredno je teško ustanoviti. Ko ili šta je preuzeo njihove funkcije, da li su se uopšte očuvali, ako nisu, na kakvim principima je novonastala tvorevina radila? To su pitanja koja su me uznemiravala, ali ma kako da sam lupao glavu, nisam mogao na njih da odgovorim. Sve što sam znao bilo je to što sam video, a to je bila amorfna masa koja je pulsirala po meni nerazumljivim zakonitostima, u čijim pojedinostima sam retko kad naslučivao uzrok, posledicu ili cilj. Osnovni pokretači su uvek ostajali neshvatljivi.

XXXI

Ta dvojakost, to protivrečno znanje o tome što se događa, i protivrečna htenja koja rastu iz te dvojakosti, sasvim su me umrtvili.

Razdražuju me u svojoj raznovrsnosti koju osećam sad kao bolesnu napetost i fizičku nelagodnost, sad kao oslobođenu ushićenost i meku otvorenost.

Odjek mog prepustanja su samo slike koje iskršavaju na tamnoj pozadini i, odvojene od svoje gustine, težine i glasova, plivaju u mom somotskom nemiru.

Neko izlazi iz mene s vodenim pogledom.

Njegove nečujne reči klize u meni kao masne kapi. Njegova prisutnost je laka kao plamen.

Proplamsaji svetlosti love se u zlatu i dragom kamenju, račvaju na sve strane i pretvaraju crninu učesnika u sahrani u nešto bleštavo, poliješkasto.

Medu kamenitim grebenima krstova i nadgrobnih spomenika raste suv veter reči.

Neko se pokrenuo u meni — to nisam ja.

Pokušavam da ga splasnam.

Dahće u mom duhu.

Gleda mojim očima, obrće mojim telom.

Dvojica smo u meni.

Moja leva ruka se trza, kao da pokušava nečeg da se otrese.

Krećem se kroz mrmljanje.

Krećemo se kroz mrmljanje.

Mislim, naime, da to što se miče u meni, znači: „Sad idemo lepo kući, ljudi nas gledaju.“

Preveo sa slovenačkog,
Dejan Poznanović